

Nr 148.

Av herr Heüman och herr Nilsson, Theodor, om statsbidrag till kommuner för pensionering av vissa fjärdingsmän.

Vid den på 1925 års lag om polisväsendet i riket grundade polisorganisationens genomförande — vilket skedde successivt under tiden till den 1 januari 1932 — kommo ett icke obetydligt antal fjärdingsmän att förlora sina befattningar, beroende dels på den nya distriktsindelning, som föranleddes av lagens bestämmelser i detta avseende, dels på skärpta kompetensfordringar och föreskrifter beträffande viss pensionsålder. De fjärdingsmän, som av sådana skäl icke erhöilo förnyad anställning, hade i mycket stor utsträckning varit för sin utkomst helt eller huvudsakligen beroende av tjänsten. Icke desto mindre lämnades de vid tjänstens upphörande utan någon som helst kompensation från det allmännas sida vare sig i form av pension — pensionsrätt tillförsäkrades polisväsendets befattningshavare först genom nya polislagen — eller i form av engångsersättning. För många av dessa fjärdingsmän har entledigandet medfört de största förluster och försakelser. Särskilt är detta fallet med dem, vilka vid tiden för entledigandet uppnått en högre levnadsålder, vilken utgjort hinder för dem att, under de tryckta förhållandena på arbetsmarknaden, söka sin utkomst av annat arbete.

Det är ett allt allmännare krav att vid omläggning i rationaliseringssyfte av enskilda företags drift hänsyn skall tagas till den arbetskraft, som genom rationaliseringen göres överflödig. Det borde även vara ett intresse för det allmänna att vid motsvarande »rationalisering» inom sitt funktionsområde dylika hänsyn tages. Det gäller ju här tjänstemän, vilka levat under de blygsammaste ekonomiska villkor, samtidigt som de haft att utföra en arbetsuppgift av krävande och ansvarsfull karaktär.

Med hänsyn till fjärdingsmännens egenskap av kommunala befattningshavare borde det visserligen närmast åligga kommunerna att draga försorg om gottgörelse åt de fjärdingsmän, vilka genom den nya polisorganisationen berövades sin tjänst. Emellertid utgjorde ju själva denna omorganisation en statlig åtgärd, delvis åsyftande att i större utsträckning än tidigare bereda inflytande åt statsintresset i polisverksamheten. Härtill kommer att fjärdingsmännen, ehuru kommunala befattningshavare, i icke obetydlig omfattning utövade funktioner i statens tjänst, så t. ex. indrivning av statsskatterna och bilskatten, befattning med av olika statsingripanden föranledda inventeringar och deklarationer, infordrande av statistiska uppgifter o. d. I ständigt ökad omfattning ha de också haft att taga befattning med egentligt polisarbete i statens intresse, så t. ex. med utredning av trafikförseelser.

Redan med hänsyn till nu anförda till statsverksamheten hörande tjänste-

åligganden är det sålunda ett rimligt krav att statsmakterna bidra att hålla ifrågavarande personer skadeslösa. Härför tala också hänsyn till kommunernas i allmänhet bristande ekonomiska förutsättningar för ensamt övertagande av ansvaret. Erfarenheten har också visat att kommunerna endast i undantagsfall gått i författning om ersättning åt de entledigade fjärdingsmännen.

Framställningar i här ifrågavarande ämne ha tidigare bragts under statsmakternas övervägande. Redan år 1930 gjordes av Svenska Polisförbundet till chefen för socialdepartementet framställning om åtgärder, vilken framställning upprepades år 1934. Sistnämnda års riksdag underställdes frågan genom motioner av herr A. Andersson i första kammaren och herrar Landgren, Fäit och Wiklund i andra kammaren. Ingen av framställningarna har emellertid föranlett någon statsmakternas åtgärd.

Vi anse, att det allmänna icke längre kan stå till svars med ytterligare förhållande av frågans lösning. Statsfinansiella skäl torde nu icke heller längre kunna åberopas mot ett tillmötesgående av det moraliskt starkt grundade anspråk, varom här är fråga.

Riktigast och rimligast synes frågan böra lösas på det sätt, att ersättningen till nu ifrågavarande entledigade befattningshavare utgår i form av en efter levnads- och tjänsteålder normerad kommunal pension, till vilken staten lämnar bidrag med viss del. Åläggande för kommunerna att utgiva sådan pension torde icke kunna komma ifråga, men med största sannolikhet skulle i stort sett samma resultat ernås genom möjligheten av statsbidrag åt kommun, som förklarat sig villig att åtaga sig pensionering av berörda personer. En förutsättning härför är dock givetvis att statsbidraget sättes att utgå med ett ej alltför lågt belopp. Enligt vår mening bör bidraget rimligen icke understiga tre fjärdedelar av pensionsbeloppet.

I avseende å tjänsteålder och levnadsålder torde som förutsättning böra uppställas att fjärdingsmannen vid tjänstens upphörande under minst 10 år i fortlöpande följd innehaft anställning såsom fjärdingsman inom distriktet och vid samma tidpunkt uppnått femtio levnadsår.

Pensionen synes oss lämpligen böra utgå med två tredjedelar av befattningshavarens lön (grundlön och ev. ålderstillägg) under sista anställningsåret.

Endast sådana fjärdingsmän, vilka av fjärdingsmannaskapet hade sin huvudsakliga inkomst, böra givetvis ifrågakomma för pensionering. Med hänsyn till de utomordentligt blygsamma ekonomiska villkor, vilka fjärdingsmännen före nya polisorganisationen åtnjoto, torde den årliga lön, vilken utgjorde huvudsaklig inkomst, icke kunna fixeras till högre belopp än 500 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställles,

att riksdagen måtte besluta att av statsmedel bidra med tre fjärdedelar av kostnaden skall utgå till kommun, som åtager sig pensionering av genom nya polislagens tillkomst ent-

ledigad fjärdingsman, vilken i tjänsten åtnjutit en årlig lön av minst 500 kronor, vid entledigandet uppnått en levnadsålder av 50 år och i fortlöpande följd under minst 10 år innehaft den befattning, från vilken han entledigats, under förutsättning tillika att den beslutade pensionen uppgår till två tredjedelar av den entledigades lön under sista anställningsåret,

eller om detta anses ej kunna omedelbart beslutas,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ämnet.

Stockholm den 22 januari 1936.

G. Heüman.

Th. Nilsson.
